

Datum 2021-05-19
Diarienummer 0454/21

Utbildningsdepartementet
u.remissvar@regeringskansliet.se

Göteborgs Stads yttrande över remiss från Utbildningsdepartementet - Fler barn i förskolan – för bättre språkutveckling i svenska (SOU 2020:67)

Göteborgs Stads samlande bedömning

Göteborgs Stad är positiv till utredningens intentioner och flertalet av utredningens förslag. Göteborgs Stad vill dock understryka att utredningen behandlar ett flertal frågor av stor och principiell vikt som kräver en betydligt djupare utredning och analys än vad utredningen presenterat. Det saknas exempelvis en grundlig konsekvensanalys av förslagen i förhållande till kvalitetsaspekten och hur detta påverkar effekterna av förslagen. En förutsättning för att förslagen ska få avsedd effekt gällande språkutvecklingen är att samtliga förskolor har tillgång till utbildade förskollärare och barnskötare och bedriver en utbildning av hög kvalitet. Så är inte fallet idag. Utredningens förslag om att införa förste förskollärare i vid förskoleenheter som har särskild svåra förutsättningar med beaktande av barnens socioekonomiska bakgrund är enligt Göteborgs Stad bedömning inte en tillräcklig åtgärd.

Göteborgs Stad anser att utredningens förslag kan få positiva effekter på integration, under förutsättning att förskolan erbjuder en utbildning av god kvalitet och med personal som fullt ut behärskar det svenska språket. De första åren i ett barns liv är viktiga utifrån att det är då som de grundläggande förmågorna för det fortsatta lärandet grundläggs. Förskolan kan, under förutsättning att den är av hög kvalitet, ha en socialt utjämnande effekt. Hög kvalitet har särskilt stor betydelse i områden med låg socioekonomisk status där förskolan har som störst potential att göra skillnad för barnen och ge en mer jämlik start i livet.

Göteborgs Stad bedömer att utredningens ekonomiska beräkning av kommunernas kostnader är underskattad. Beräkningar utgår inte från kommunernas faktiska förutsättningar och tar inte hänsyn till förskolans komplexa uppdrag eller omfattningen i arbetet som kommer att krävas gällande uppsökande och kartläggning. De positiva ekonomiska effekterna

uppkommer först på längre sikt och inledningsvis innebär förslaget en ökad ekonomisk belastning för kommunerna.

En statlig reform som innebär att fler föräldrar väljer att låta sina barn gå i förskolan medför ökade kostnader för kommunerna och bör enligt Göteborgs Stads bedömning kompenseras för detta enligt gällande finansieringsprincip.

Kapitel 7 - Uppsökande verksamhet för ökat deltagande i förskolan

7.4 Kommunen ska informera vårdnadshavare om förskolan genom uppsökande verksamhet

7.5 kommunens ska kartlägga deltagandet i förskolan

7.6 Det bör tas fram ett stödmaterial om frånvarohanteringen

Göteborgs Stad tillstyrker förslagen, med följande synpunkter.

Göteborgs Stad ser positivt på förslagen med uppsökande verksamhet och kartläggning av deltagandet i förskola och anser att det är ett viktigt led i arbetet med att barn ska ha lika rätt till utbildning. En utökad samverkan mellan förskolan, öppna förskolan, BVC och socialtjänst är ett bra sätt att nå ut till alla vårdnadshavare i ett tidigt skede. För att få en likvärdighet i uppdraget om uppsökandeverksamhet och informationsskyldighet bör detta regleras så att det tydligt framgår vilket ansvar som åläggs kommunerna. Andra myndigheter som utredningen föreslår att kommunerna ska samverka med bör också få ett förtydligt uppdrag så att kommunerna har en möjlighet att fullgöra sitt uppdrag.

Idag gäller sekretess mellan myndigheter och även verksamhetsgrenar inom samma myndighet enligt OSL. För ett utökat informationsutbyte krävs det förändringar i sekretesslagstiftningen för att tillåta samverkan mellan exv. förskola, BVC, socialtjänst och Migrationsverket. Det är oklart om gällande dataskyddsförordningen (GDPR) idag ger lagstöd och därmed också en rätt att behandla personuppgifter gällande barn och vårdnadshavare till barn som inte är inskrivna i berörd förvaltning. Detta är något som utredningen inte berör, men som enligt Göteborgs Stad behöver förtydligas.

Utredningens förslag om att uppsökande verksamhet endast ska omfatta barn med uppehållstillstånd kan enligt stadsledningskontoret inte anses vara förenligt med barnkonventionen. Barn som saknar uppehållstillstånd och barn som är asylsökande och bosatta i Sverige har rätt till förskola och har även i många fall ett eget behov av förskola just på grund av bristande språkutveckling.

Kapitel 8 – Direktinskrivning i förskolan

8.3 En definition av nyanlänt barn

Göteborgs Stad *tillstyrker* förslaget att i skollagen införa en definition av nyanlänt barn. Eftersom det är den målgrupp som i huvudsak utredningens förslag riktar sig till behövs en tydlig definition.

8.5 Förslag om hur ett obligatorium ska införas

8.5.1 Kommuner ska vara skyldiga till direktinskrivning

Göteborgs Stad avstyrker utredningens förslag.

Göteborgs Stad delar utredningen bedömning att barns språkutveckling främjas av deltagande i förskolans verksamhet och ställer i grunden positivt till utredningens förslag om direktinskrivning, men vill understryka att de positiva effekterna av förslaget förutsätter en förskola med hög kvalitet. Förutsättningar för en förskola med hög kvalitet är i sin tur beroende av strukturella faktorer som personalens utbildning och kompetens, samt möjlighet att rekrytera. Enligt Göteborgs Stad saknas en grundlig konsekvensanalys av kvalitetsaspekten i förhållande till förslaget. För att utredningens förslag ska ge de positiva effekter som beskrivs behöver också åtgärder vidtas för att alla förskolor ska uppnå en hög och likvärdig kvalitet. Förslagen i utredningen riktas framförallt till barn i områden med förskolor som generellt har den lägsta kvaliteten. Förslaget om att införa förste förskollärare i dessa områden är enligt Göteborgs Stad bedömning inte en tillräcklig åtgärd.

Göteborgs Stad vill i sammanhanget lyfta att förslaget kan komma att påverka kommunernas regler för placering. Enligt utredningens förslag ska plats på förskola erbjudas minst tre månader innan direktinskrivningen och att det redan i erbjudandet ska framgå datum för introduktion. I ett sådant tidigt skede i planeringsprocessen är det inte säkert att verksamheten vet vilken avdelning barnet kan placeras på. Ur ett likvärdighetsperspektiv är det därför viktigt att barn som ska direktinskrivas ska följa samma placeringsregler som övriga barn, detta är något som inte berörs i utredningen.

Kapitel 9 - Obligatorisk förskola från 5 års ålder

9.2 Förskolan bör bli en del av det obligatoriska skolväsendet

9.3 Förskolan ska bli obligatorisk från 5 års ålder

Göteborgs Stad välkomnar intentionen med lagförslaget där bättre förutsättningar avseende språkutveckling ligger i fokus, men avstyrker förslagen utifrån att det saknas en djupare analys framför allt utifrån ett kvalitetsperspektiv.

Förslaget innebär en genomgripande förändring av det offentliga skolväsendet som kräver en bredare analys av för- och nackdelar än den utredningen genomfört. Strukturella faktorer som personalens utbildning och kompetens är en förutsättning för en förskola av hög kvalitet oavsett om den blir obligatorisk eller inte. Kvaliteten på utbildningen i förskolan är helt avgörande för hur framgångsrik förslagen till åtgärder blir. Exempelvis måste personal i förskolan ha tillräckliga språkkunskaper för att tiden i förskolan verkligen ska ha den effekt som utredningen vill uppnå. Mot bakgrund av att det finns stora utmaningar gällande rekrytering av legitimerade förskollärare och utbildade barnskötare till förskolor i socioekonomiskt utsatta områden är Göteborgs Stad tveksamma till förslaget då en djupare konsekvensbeskrivning i förhållande till kvalitetsaspekten saknas. Göteborgs Stad gör också bedömningen att det krävs en mer grundligare konsekvensanalys av förslaget i förhållande till alla barn och inte enbart i förhållande till de barn som idag går inte i förskolan.

Göteborgs Stad vill betona vikten av att en eventuell obligatorisk förskola ska ha samma syfte, uppdrag och innehåll som den frivilliga förskolan. Barn som tidigt vistas i stimulerande lärandemiljöer med möjligheter till samspel, interaktion och lek med kamrater, och med kunniga och intresserade vuxna har större möjligheter att lyckas i skolan än barn som inte har tillgång till dessa miljöer. En utbildning i förskola måste få fortsätta vara förskola, så att det inte blir frågan om en tidigare skolstart.

Göteborgs Stad vill i sammanhanget också påtala att tillsynsansvaret kan behövas ses över innan förslaget eventuellt genomförs. Idag ansvarar Skolinspektionen för tillsyn av den obligatoriska skolan och kommunen har tillsynsansvar och uppsökningsansvar för att säkerställa att alla folkbokförda barn är placerade. Gällande förskolan har Skolinspektionen tillsynsansvar över de kommunala verksamheterna och kommunen har tillsynsansvar över de fristående verksamheterna. Hur blir det förhållandet när förskolan eventuellt blir obligatorisk från 5 års ålder? Detta är något som utredningen inte berört.

Kapitel 10 – Förslag för fler förskollärare och barnskötare

- 10.8.1 Förskolan behöver organiseras så att yrkesgruppernas kompetens tas tillvara
- 10.8.2 Det behövs fler förskollärare där behoven är störst
- 10.8.3 Det ska införas karriärsteg för förskollärare vid vissa förskolor
- 10.8.4 En förste förskollärare bör uppfylla vissa kvalifikationer
- 10.8.5 En enhetlig utbildning till barnskötare
- 10.8.6 Allmänna råd om språkkunskaper bör tas fram
- 10.8.7 De centrala personalkategorierna in om förskolan ska framgå i skollagen
- 10.8.8 Personalsammansättning bör uppmärksammas vid tillsyn

Göteborgs Stad tillstyrker utredningens förslag i sin helhet.

Göteborgs Stad efterfrågar en samlad struktur för hur förstelärrarereformerna förhåller sig till varandra. Idag kan personal i förskoleklass söka

förstelärartjänster endast om de har grundlärarexamen. Detta gör att det stora flertalet förskollärare i förskoleklass inte får denna möjlighet, vilket sannolikt inte gynnar utvecklingen av förskoleklassens systematiska kvalitetsarbete. Om förste förskollärare dessutom inrättas som ny personalkategori i förskolan med ett väl tilltaget lönepåslag, riskerar förskoleklassen att förlora kompetens.

Göteborgs Stad menar därför att ett förslag om inrättande av förste förskollärare som ny personalkategori även bör omfatta förskollärare i förskoleklass, och kompenseras med motsvarande statsbidrag.

Kapitel 11 – Kartläggning och förslag om kompetensutveckling

11.5.1 Förskollärare behöver bättre kompetens om barn andraspråksutveckling

11.5.2 Läsllyftet i förskolan ska förlängas

11.5.3 Kompetensutvecklings bör uppmärksammas vid tillsyn

Göteborgs Stad tillstyrker utredningens förslag i sin helhet.

Vid behandlingen av ärendet i kommunstyrelsen förekom skiljaktiga meningar:

Jonas Attenius (S) och ordföranden Axel Josefson (M) yrkade att kommunstyrelsens yttrande skulle ha den lydelse som anges ovan enligt stadsledningskontorets förslag och avslag på yrkande från MP och V den 12 maj 2021 (bilaga A).

Karin Pleijel (MP) och Daniel Bernmar (V) yrkade att kommunstyrelsens yttrande skulle ha den lydelse som framgår ovan enligt stadsledningskontorets förslag med ändring enligt yrkande från MP och V den 12 maj 2021 (bilaga A).

Vid omröstning röstade Blerta Hoti (S), Axel Darvik (L), Martin Wannholt (D), Hampus Magnusson (M), Marina Johansson (S), Jessica Blixt (D), Jörgen Fogelklou (SD), Emmyly Bönfors (C), Jonas Attenius (S) och ordföranden Axel Josefson (M) för bifall till Jonas Attenius och Axel Josefsons yrkande.

Daniel Bernmar (V), Karin Pleijel (MP) och Grith Fjeldmose (V) röstade för bifall till Karin Pleijels och Daniel Bernmars yrkande.

Kommunstyrelsen beslutade med tio röster mot tre att bifalla Jonas Attenius och Axel Josefsons yrkande.

Elisabet Lann (KD) antecknade följande till protokollet: Om jag hade haft rätt att rösta hade jag röstat för bifall till Jonas Attenius och Axel Josefsons yrkande.

Representanterna från D antecknade följande till protokollet: D ställer sig bakom yttrande från S.

Jörgen Fogelklou (SD) antecknade som yttrande en skrivelse från den 7 maj 2021 (bilaga B).

Representanterna från S antecknade som yttrande en skrivelse från den 18 maj 2021 (bilaga C).

Göteborg den 19 maj 2021
GÖTEBORGS KOMMUNSTYRELSE

Axel Josefson

Mathias Sköld

Yrkande angående – Remiss från Utbildningsdepartementet- Fler barn i förskolan – för bättre språkutveckling i svenska (SOU 2020:67)

Förslag till beslut

I kommunstyrelsen:

1. Texten under punkt 8.5.1 *Kommuner ska vara skyldiga till direktinskrivning* ändras från ”Göteborgs Stad avstyrker utredningens förslag” till ”Göteborgs stad tillstyrker utredningens förslag”.
2. I övrigt bifalla stadsledningskontorets förslag till beslut

Yrkandet

Vi rödgrönrosa delar förvaltningens bedömning om att förslaget om direktinskrivning naturligtvis ger bäst effekt på jämlikheten om alla förskolor uppnår samma höga kvalitet. Vi delar också bilden av att de strukturella problemen i form av bland annat brist på kompetent personal måste lösas, och att det är ett långsiktigt arbete. Vi menar dock inte att dessa argument är skäl nog att avstyrka förslaget om direktinskrivning till förskolan. Att Göteborg stads förskolor inte överallt uppnår den goda kvaliteten som vi skulle önska är vårt ansvar, både förra och nuvarande styret i staden. Mycket har gjorts och en hög utvecklingstakt måste bibehållas inom förskolan många år framöver. Göteborg stad måste välkomna varje pusselbit som kan bidra till ökad jämlikhet, på både kort och lång sikt. Direktinskrivning till förskolan är en viktig del, sedan är det upp till oss som stad att säkerställa kvaliteten inom förskolan. En viktig aspekt är de ökade kostnader som både direktinskrivning och andra förslag i utredningen kan leda till. Precis som Stadsledningskontorets förslag till yttrande understryker, måste kommunerna kompenseras ekonomiskt för att hantera fler barn i förskolan.

Yttrande angående – Remiss från Utbildningsdepartementet - Fler barn i förskolan –för bättre språkutveckling i svenska (SOU 2020:67)

Att kringskära svenska barns frihet för att invandrares barn inte uppnår acceptabel nivå av språkutveckling är under all kritik och något vi inte kommer att acceptera. Remissens titel antyder att utredningen omfattar barn som behöver lära sig bättre svenska, men utredningen föreslog även åtgärder som kan öka deltagandet i förskolan för alla flickor och pojkar. Förutom förslaget med obligatorisk förskola för nyanlända barn från 3 års ålder, föreslås även tidigarelagd skolplikt från fem års ålder. Det vill säga obligatorisk förskola för alla barn, från fem år och uppåt.

Barn är inga dussinvaror eller kuggar i maskineriet. De är unika individer med olika behov och förutsättningar. Därför är det viktigt att barnens föräldrar har friheten att så långt som möjligt anpassa uppväxten till det egna barnet. Sverigedemokraterna förstår detta.

Förskoleklass för sexåringar blev obligatorisk så sent som hösten 2018. Detta i syfte att bättre förbereda barn för fortsatt utbildning. Utredningen föreslår nu obligatorisk förskola från fem års ålder från hösten 2023. Fortsätter utvecklingen i samma oroväckande takt, kommer obligatorisk förskola för fyraåringar hösten 2028, för treåringar hösten 2033 och för tvååringar 2038. I början av 2040-talet blir familjen än mer splittrad: de vuxna arbetande människorna är på sina arbetsplatser; barnen leker, äter, sover och går i skolan på sitt håll”. En uppenbart dålig utveckling. Tron på statens förmåga att axla föräldrarollen är häpnadsväckande naivt. Barnets uppföstran sköts i första hand av föräldrarna och ingen annan.

Se verkligheten för vad den är. Sluta låtsas att alla barn har samma behov av förskola och tidigarelagd skolplikt. Barns förutsättningar skiljer sig åt på många sätt. Att växa upp på landsbygden och leka i skogsgläntor är väsensskilt från att tillbringa barndomen i ett miljonprogram. Dagens barn tvingas hålla sig inne för att inte hamna i gänguppställningar, förskolor utsätts för bombhot. För att komma till rätta med situationen krävs två saker, återupprättad trygghet och riktade resurser mot behovet. Därför är det enda vettiga att åtgärder som obligatorisk förskola endast riktas mot de barn som

behöver förskolevistelse för sin språkliga utveckling eller av pedagogiska skäl.

Sedan 2018 har Sverigedemokraterna drivit obligatorisk förskola för barn från tre års ålder med två utländska föräldrar boende i utsatta områden. Att kringskära svenska barns frihet för att invandrares barn inte uppnår acceptabel nivå av språkutveckling är under all kritik och något vi inte kommer att acceptera.

Yttrande angående – Remiss från Utbildningsdepartementet - Fler barn i förskolan – för bättre språkutveckling i svenska (SOU 2020:67)

Socialdemokraterna är positiva till att öka deltagandet i förskolan för att förbättra språkutveckling i svenska och underlätta för barnen att klara skolan. Den uppsökande verksamheten är central för att nå familjer med barn i stora behov av förskola för språkutveckling och social integration.

Förskolan i Sverige har en unikt hög grad av inskrivning, helt på frivillig väg. De allra flesta föräldrar har behov av förskola för sitt lönearbete men ser också värdet av förskolan för att stödja barnets utveckling. Obligatorisk förskola för 5-åringar är en åtgärd som, om den ska införas, måste hanteras varsamt och med respekt för olika familjers särskilda omständigheter och förutsättningar. Den kan enligt vår mening inte genomföras utan bred folklig förankring och bör föregås av stegvisa försök, samverkan och dialog med föräldrar och principiella överväganden kring konsekvenser av tvång jämfört med frivillighet.

I likhet med stadsledningskontoret anser vi också att det finns stora praktiska svårigheter att lösa kapaciteten för att ge alla 5-åringar förskoleplats. Obligatorisk utbildning innebär krav på kommunen att anordna skolskjuts för de som behöver. Givet hur förskolor är lokaliserade i staden skulle det bli en mycket komplicerad och kostsam logistik. Att istället samlokalisera den obligatoriska förskolan med grundskolan skulle underlätta logistiken kring skolskjuts, men där är istället problemet att det i flera områden i staden redan idag saknas kapacitet. I en situation där inte ens grundskolans elever får plats på den skola de önskat nära hemmet så är det inte rimligt att i nuläget öppna upp grundskolans begränsade lokaler för grupper från en annan verksamhet.

De politiska insatserna bör avsättas till åtgärder som får stor effekt för situationen i nuläget. Idag krävs framförallt långtgående åtgärder för att stärka den befintliga förskoleverksamheten, med ett stort fokus på att förbättra arbetsmiljö och arbetsvillkor för personalen. Detta skulle i sin tur höja stadens beredskap för att i ett senare skede kunna öka deltagandet med fler barn i förskolan.

Förskolan är betydelsefull för barns språkutveckling, men det förutsätter att verksamheten håller en tillräcklig kvalitet med utbildad personal som trivs på sin arbetsplats. Så ser det inte ut idag – och de senaste årens budgetar i Göteborg, med sin ekonomiska ryckighet och sina personalminskningsuppdrag, har inte gjort någonting för att förbättra ett redan bristfälligt tillstånd i förskolan.